

slovenski čebelar

1 9 6 8

LETO LXX

ŠT. 12

SLOVENSKI ČEBELAR

GLASILO ČEBELARSKIH ORGANIZACIJ SLOVENIJE

Številka 12

Ljubljana, 1. decembra 1968

Leto LXX

VSEBINA

Julij Mayer: Zgoči problemi	225
Vladi Martelanc: Nekaj o matičnikih	228
Dr. Jurij Senegačnik: Med kot hrana	231
Nada Kostanjevic: Obisk pri švicarskih čebelarjih	234

ZDRAVSTVENI KOTICEK

Dr. Leon Kocjan: Preprečujmo širjenje kuge čebelje zalege	237
---	-----

NASA ORGANIZACIJA

Iz sejnega zapisnika izvršnega odbora ZCDS dne 18. septembra 1968. Družabni večer ptujskih čebelarjev. Tudi Dolenjska je lepa. Zvezin prosvetni program za leto 1969. Uredniškovo sporočilo	239
---	-----

OSMRTNICE

Ivan Setinc, Anton Sinic	241
------------------------------------	-----

List izhaja vsakega 1. v mesecu. Člani, ki plačujejo letno članarino 17.00 din, ga prejemaajo zastonj. Izdaja ga Zveza čebelarskih društev za Slovenijo v Ljubljani, Cankarjeva cesta 3/II, tiska CGP Delo v Ljubljani, ureja uredniški odbor: Valentin Benedičič, Ivan Majcen, France Rome, Edi Senegačnik in Jožko Slander. Odgovorni urednik Edi Senegačnik. Letna naročnina za nečlane 20.00 din, za inozemstvo 25.00 din. Posamezna številka na 32 straneh stane 2.50 din, na 16 straneh 1.20 din. Odpovedi med letom ne upoštevamo. Kdor plačuje članarino v obrokih, se s prvim obrokom zaveže, da jo bo do konca leta v celoti poravnal. To velja tudi za naročnino. Številka žiro računa pri Narodni banki v Ljubljani, Miklošičeva cesta, 501-8-268/1. Telefonska številka uprave ZCDS 20-208

PLEMENILNA POSTAJA »ANTON JANČA«
POD ZELENICO — ŽIROVNICA, SLOVENIJA, JUGOSLAVIJA

ŽGOČI PROBLEMI

JULIJ MAYER

Po vojni je hotel naš socialistični sektor uvesti pri nas ameriški nakladni panj. Meni se zdi, da ga je kar na hitro sprejel, ker je videl v njem le prevelik donos medu. Ni pa pogledal globlje v dogajanje ameriškega čebelarjenja.

Res se imajo Združene države nakladalnemu panju zahvaliti, da so iz uvoznika v medvojnih letih postale velik izvoznik medu. Eden pglavitnih vzrokov tako velikega uspeha je gotovo njihovo prostranstvo. Raztezajo se od vročega ekvatorja pa tja do mrzlega polarnega kroga in v tem prostranstvu so vedno veliki predeli, kjer je izborna čebelna paša. Kjer pa so sadni nasadi ali posevki krmilnih in semenogojnih rastlin, pa so to tako velikega obsega, da se nam niti ne sanja. Pri tamošnjem izredno razvitem transportu pa prevažanje tudi na daljave ne dela nobenih težav. Zato so se lahko razvila tudi poklicna čebelarstva, ki upravljajo tisoč ali celo več tisoč panjev. Poleg tega nudi lesno predelovalna industrija naklade za panje zelo poceni, ker so zelo enostavno izdelane in si jih lahko nabavi vsak začetnik.

Pri vsem tem je tamošnji med zelo poceni in je razlika med sladkorjem in medom tako nizka, da se čebelarju ne splača, da bi se ukvarjal z napol medenimi sati iz plodišča in bi jih točil, nato pa čebelam pokladal sladkorno klajo.

Socialistični sektor se pri nas ni pobrigal, da bi raziskal možnosti, kako bi uspešno vpeljali ameriški panj in način čebelarjenja v njem. Najbolj pa mu zamerim, ker se ni niti najmanj potrudil, da bi z zakonom zaščitil našo čebelo, ker ni znal ustvariti enotnega čebelarskega zakona za vso Jugoslavijo in ker

ni mogel ali ni hotel urediti vprašanja preskrbe cenenega sladkorja za potrebe sodobnega čebelarjenja in še drugih problemov, ki bi zaščitili predvsem malega čebelarja.

V nadaljevanju teh pomanjkljivosti so se razvijali nepravilni odnosi sadjarske panoge kmetijskega gospodarstva do čebelarstva. Ti nepravilni odnosi so se že večkrat pokazali, svoj višek pa so dosegli v trditvi nekkih sadjarjev, da jim za opraševanje sadnega drevja niso potrebne čebele, ker to delo opravlja veter in žuželke. Ali je možno, da je proti koncu dvajsetega stoletja v dobi osvajanja vesolja pri nas toliko zaostalosti in nazadnjaštva? Meni se zdi, da bi moral tov. čebelar Brglez razkrinkati sadjarje s takimi nazori, ko že vsak zakotni čebelar ve, da gre 80 % vse oploditve v sodobnem kmetijstvu na račun čebel. Kakšni morajo le biti načrti tistih izobraževalnih ustanov, iz katerih so prišli neimenovani sadjarji?

Osebnost me preseneča, da na gornjo izjavo ni takoj ostro odgovoril na seji navzoči dr. Rihar, ki vodi in zastopa zavod, ki ga mi kot tudi on sam naziva »čebelarški inštitut«.

Nepravilni odnosi do čebelarstva so posebno prišli do izraza ob škropljenju sadnega drevja s strupenimi škropivi. Mnoge kmetijske sadjarske zadruge niso čutile potrebe, kaj še socialistične dolžnosti, da bi pravočasno obvestile o škropljenju s strupenimi sredstvi čebelarja, ki živi z njimi v isti socialistični skupnosti. Posledice so bile porazne! Najbolj zanimivi pa so bili zagovori naših kmetijskih strokovnjakov na pritožbe čebelarjev. Vsi brez izjeme so pokazali, da se ne zavedajo ali pa se nočejo zavedati, kakšno odločujočo vlogo ima čebela v semenogojstvu in sadjarstvu. Nočem biti prerok, toda bodite prepričani, da se vam bo še bridko otepalo, ker ne priznavate čebeli pravice, da se preživlja iz cvetne narave.

Za obstoj življenja v naravi so odločujoče tri stvari: *humus, voda* in *sonce*. Humus, rekli bi mu lahko tudi *črna prst*, je tisti čudoviti naravni faktor, v katerem pod vplivom vode in sonca požene seme drobne koreninice, ki srkajo iz humusa moč, da rastlina lahko uspeva. Vsi trije činitelji pomagajo rastlini, da na višku razvoja obrodi seme in si s tem zagotovi nadaljni obstanek. Nepotrebni deli rastline propadejo in iz tega se napravi zopet humus.

Ob rastlini in njenih hranilnih snoveh pa se je razvilo živalstvo, ki na višku svojega razvoja skrbi za potomce. Živalstvo pa zopet v taki ali drugačni obliki propade in s tem se humus zopet obnavlja.

Človek pa se čuti gospodarja. Kmetijci s sodobnimi agrotehničnimi prijemi grobo posegajo v naravo in rušijo njeno ravnotežje. S strupenimi sredstvi zatirajo rastlinske in živalske škodljivce v kmetijstvu. Ali se vam ne zdi, da izpira dež te strupe v zemljo, kjer se več ali manj zastruplja tudi humus? Rastoča hranilna ali krmilna rastlina pa vsrkava ta strup in tako pride polagoma v živalsko in človeško telo. Kakšne bodo posledice tega počasnega zastrupljanja, ne more nihče pojasniti. Nekaj pa vedo vsi. Brez posledic to počasno zastrupljanje ne bo! Kateri inštitut na univerzah v Jugoslaviji zasleduje te pojave in se ukvarja s tem vprašanjem?

S kemičnimi sredstvi uničujejo naši kmetijci tako imenovani plevel. S tem zmanjšujejo število rastlin, ki bi ob normalnem razpadanju osveževale humus. Poznam pripravljeni odgovor: *zeleno podoravanje*. Pa ste res tudi sami prepričani, da zeleno podoravanje popolnoma izpolni in regenerira humus? So

že res pri nas na razpolago tozadevni znanstveni statistični in natančni izsledki?

Umetna gnojila nikdar ne morejo nadomestiti črne prsti, ker zemlji ne dovajajo *organskih snovi*, ampak samo enostranske anorganske snovi. Posledice takega enostranskega postopka so se že pokazale v agrarno visoko razvitih predelih Francije, kjer je zaradi pomanjkanja kovin v zemlji nastopila nova bolezen pri pašoči se goveji živini in drobnici. V zvezi s tem pojavom so zdravniki ugotovili, da se je v teh predelih neverjetno naglo dvigal odstotek rakastih obolenj pri človeku. Izredno majhne količine raznih kovin, posebno bakra, so namreč nujno potrebne za rast in uspevanje živali in človeka. Ko so vpeljali umetno gnojenje z bakrenimi preparati, so bile ne-
všečnosti kmalu omiljene.

Iz strokovne revije svetovne čebelarске organizacije APIACTA razberem, da jugoslovansko čebelarstvo pri tej svetovni organizaciji zastopata:

1. Poslovno udruženje za pčelarstvo Jugoslavije, Knez Mihajlova 47/I, Beograd, in

2. Union des Organisations d'apiculture de Yougoslavie, Borisa Kidriča 31, Beograd.

Mar naj bi to bila Zveza čebelarских organizacij Jugoslavije? Zakaj se skriva Zveza pod francoskim naslovom? Ali se sramuje svojega slovanskega porekla?

V tej reviji poziva in ponovno prosi svetovna organizacija APIMONDIA svoje članice, da ji do roka pošljejo najnovejše podatke o stanju čebelarstva in njenih proizvodov ter o najvažnejših vprašanih čebelarstva na svojem področju. Tudi prostovoljno članstvo obvezuje organizacije do dolžnosti minimalnega in pravočasnega obveščanja. Katera od obeh zgoraj omenjenih organizacij v Beogradu ima zbrane podatke, ki bi podali *točno stanje* o čebel-
nih družinah, o pridelku medu in o morebitnem izvozu in uvozu medu?

Poslovno udruženje sicer v tej reviji na tretji strani ponuja svoje usluge in v 6. točki pravi: »Ukvarja se z organizacijo vseh drugih dejavnosti, ki pridejo v poštev za razvoj čebelarске kulture.« Vendar nikjer ne zasledimo delovanja na čebelarском področju, ki bi šlo res v korist jugoslovanskega čebelarstva. Doslej še nimamo *uspešno delujoče vsejugoslovanske čebelarске organizacije*, doslej še nimamo najenostavnejšega pravilnika za poslovanje med obstoječimi čebelarскими zvezami in še vedno *nimamo enotnega čebelar-skega zakona v zveznem merilu*. Mar ni čas, da bi bile tudi te zadeve že enkrat rešene, saj homo v kratkem praznovali 25-letnico ustanovitve nove Jugoslavije. To pa je že četrto stoletje!

Slovenski čebelar piše v svoji decembrski številki leta 1898 — torej pred 70 leti — pod naslovom »Čebelarска pravila za zimo« med drugim:

»Kakor cenimo kožuh kot zimsko obleko, ker telesno toploto človeka tako izvrstno pridržuje, tako morajo biti tudi čebelna prebivališča narejena iz debelih, gorkih sten in prevedena z dobro zapirajočimi vrati, da se toplota po nepotrebnem ne izgublja. Pregorek panj ne more nikoli biti; vsaj on sam ne proizvaja toplote, marveč jo le pridržuje in ohranja. Kakor imamo v sobici kaj jednostavna sredstva za znižanje toplote, tako tudi čebele; treba jim je le malo manj pahljati s krilci ali menj uživati, kar pomeni isto toliko, kot nekoliko manj kuriti. Važna pri pre-
zimovanju je tudi jendnakomerna gorkota.

NEKAJ O MATIČNIKI

VLADI MARTELANC

Matičniki, ki se med letom pojavljajo v panjih, so na videz enaki, dočim govorimo lahko o različnih vzrokih njihovega nastanka. Cilj pri vseh je vedno isti: izvalitev mlade matice. Zato razlikujemo več vrst matičnikov, in sicer: rojeve, prelegalne, zasilne, vzrejne in trotovske spačke. Eden izmed temeljnih kamnov čebelarstva je, da pravilno razlikujemo matičnike in jih temu primerno obravnavamo. Marsikateri čebelar začetnik lahko z nespretnim ravnanjem z matičniki zapravi dragoceno družino. Oglejmo si različne vrste matičnikov in probleme, ki pri njih nastajajo.

Najnaravnejši so v panju rojevi matičniki. Kranjska čebela jih nastavi ponavadi od 10—20. Ko je družina na višku moči, jih zaleže po nekaj na dan. Razmesti jih v malih skupinah ali posamič, skoro vedno po spodnjih in stranskih robovih satja. Kaj rada jih gradi tudi v vdolbinah in luknjah sredi sata, kjer naletimo na izredno lepe primerke. Od vseh vrst so žrke v rojevih matičnikih naravnost idealno oskrbovane in biološko najpopolnejše. S tem da so matičniki razmetani po plodišču, zajame vsak nekaj tamkajšnjih mladice-oskrbovalk, ki zanj stalno skrbje. Tu naj omenim, da je naš najslavnejši vzrejevalec matic Jan Strgar vzrejal matice le iz rojilnih matičnikov, kar mi je nekoč tudi sam zaupal. Prav nič si ni okrnil svojega svetovnega slovesa, češ da razpečava s takimi maticami nezaželen rojilni nagon kranjice. Ker so bile take matice zdrave in biološko popolne, so ustvarjale s svojimi drugimi kvalitetai naravnost čudeže. Tudi rojilni nagon so znali po svetu z raznimi prijemi spretno preprečevati. Za čebelarja, ki ima že svoje ustaljeno število plemenjakov in prašilčkov, so roji in rojevi matičniki v nadlego. Ako se je pojavilo v panjih splošno rojilno razpoloženje, moramo panjem posvetiti podvojeno skrb. S panji, ki imajo triletno matico, ne bomo nič oklevali: matico uničimo, a na satu bolj v sredini pustimo najlepši zrel matičnik, vse druge izrežemo. Lepše, zrele porabimo za narejenčke v prašilčkih in jih iz previdnosti za nekaj dni zavarujemo v preprosti mrežasti matičnici. Nepokrite z enodnevnimi do tridnevnimi žrkami pa lahko najbolje izkoristimo za matični mleček. To naredimo tako, da iz 6—8 matičnikov iztisnemo mleček z žrko vred in dobro zmešamo v približno 10 dkg kristaliziranega medu. Tudi v čebelarjevi družini pride včasih taka zdravilna doza v poštev. Panju, v katerem smo tako pravočasno preprečili rojenje, bo sicer zaleganje prekinjeno za 8—10 dni, a to lahko samo poveča donos medu. Z rojem, ki smo ga opazili na veji, se kar spoprijaznimo in ga sprejmimo. Ako nimamo praznih panjev, ga vsadimo pretežno na satnice, in sicer v izpraznjeno medišče z odprtim žrelom in s skrbno prekrito matično rešetko. Roj bo tu zgradil satnice in matica jih bo zalegla. Čez nekaj dni ukrepamo z izrojencem v plodišču tako, da mu odstranimo vse matičnike razen najlepšega v sredini. Ko prične sprasena matica v njem zalegati, uničimo staro matico v roju v medišču in rešetko nekoliko odkrijemo, da se osirotela družina mirno združi s spodnjo. Ako se to lahko zgodi pred hojevo ali kakšno drugo obilno pašo, nam taka močna družina da prav lep pridelek, mogoče večji, kakor če ne bi bila izrojila. Povrhu imamo še mlado matico.

Kaj pa prelegalni matičniki? V čem se ti razlikujejo od rojevih? Po obliki in biološki vrednosti so z rojevimi popolnoma enaki. Le po številu je prelegalnih manj, in to od 2 do 5. Dočim se rojevi matičniki pojavljajo izključno le v rojilni dobi, se prelegalni pojavijo lahko od februarja tja do oktobra. Vendar so ti pred aprilom in po avgustu skoro brez vsakega haska zaradi pomanjkanja plemenskih trotov. Mlada matica, ki čaka šest tednov na sprašitev, postane trotovka. Odkrijemo jo le po njenem nepravilnem zaleganju, odlaganju večjega števila jajčec v isto celico. Če pa vse to spregledamo, nam to deveti ali deseti dan potrdi sama grbasta zalega. Izmena matic s preleganjem, posebno še če je stara matica dočakala zalegajočo hčerko, nam je nadvse všeč in zaželena. Tako hočejo čebele, ki pravočasno spoznajo pojemajočo moč stare matice, priti brez hrupnega rojenja do mlade. Koliko manj skrbi in dela bi bilo, če bi nam vse družine lepo prelegale. In prav takim družinam škodujejo neuki čebelarji. Misleč, da gre posebno v rojilni dobi za rojeve matičnike, jih stalno podirajo in povzročijo, da postane družina brezmatična. Ne zgodi se redko, da imamo opravka z neodločnimi preleganci.

Po več mesecev zaporedoma imamo v panjih kak odkrit matičnik. Vendar se mlada matica ne izvali, ker godne matičnike kar sproti podirajo. Take družine so povečini bolj šibke in so v nekakem nenormalnem stanju. Najbolje je, da takemu neodločnemu preleganju naredimo konec s tem, da odstranimo staro matico. Družino s tem prisilimo, da si vzgoji mlado ali pa mu dodamo sprašeno. Ako imamo označene matice, se pri takem delu ne moremo zmotiti. Prelegalne matičnike v aprilu in maju kaj prida izkoristimo za zgodnje narejence v prašilčkih. Če jim po sprašitvi matice primaknemo še kakšen sat pokrite zalege, se nam do julija razvijejo že v krepke plemenjake, ki nam v poletni hoji lepo napolnijo medišče. Takšno prijetno presenečenje sem letos sam doživel. Pri prelegancu najdemo včasih dve matici, ki istočasno še složno zalegata, to je mater in hčer. V takem primeru pustimo panj pri miru, da se sam znebi stare matice. Zgodilo bi se lahko, da bi odstranili prav mlado matico, če stara ni zaznamovana. Pustimo to operacijo čebelam samim, kajti one že vedo, katera matica je boljša.

Preidemo k tretji vrsti matičnikov. To so tako imenovani prisilni matičniki. Kdaj se ti pojavijo? Predvsem takrat, ko matica v panju nepričakovano umre zaradi bolezni ali starosti ali po čebelarjevi krivdi. Zdaj morajo čebele čim prej poiskati žensko žrko ali oplojeno jajčece in to vedno le v čebeljih celicah. Ker so te zgrajene vodoravno z rahlim naklonom proti dnu, jih morajo čebele preoblikovati tako, da njihovo obliko skušajo prilagoditi pravemu matičniku. Zato jih razširijo in njihovo odprtino zasukajo naravnost navzdol. Prav lepe zasilne matičnike potegnejo na obrobni zaleženih celicah, ki jih od rojevih ali prelegalnih težko ločimo. Če pa morajo čebele potegniti take matičnike v sredini sata, so ti zakrivljeni navzdol, kar v bistvu ne vpliva na kakovost bodoče matice. Le za čebelarja so nekoliko nerodni, ker jih pri premikanju satja lahko poškoduje. Navadno potegnejo taki nenadno osiroteli panji le manjše število zasilnih matičnikov. Ker je upravičena bojazen, da potegnejo čebele matičnike nad 48 ur staro žrko, podrejo čebelarji v takem primeru prvi ali celo prva dva pokrita matičnika. S tem se izognejo morebitni nepopolni matici. Najnovejša dognanja ugotavljajo, da čebeli-delavki

namenjene žrke nekako po 36 urah svojega rojstva ne prejemajo več čistega matičnega mlečka, ampak že spremenjenega. Prav v tej kritični dobi dvanajstih ur so čebele v preveliki vnemi, da pridejo čimprej do matice, lahko zmotljive. Taka matica je sicer na pogled lepa in normalna, vendar so njeni plodni organi prizadeti. To nam potrjuje dejstvo, da skušajo čebele tako mlado matico že po nekaj tednih ali mesecih ponovno preleči. Posebno pozornost morajo temu posvečati sodobni vzrejevalci matic in čebelarji, ki narejajo roje brez matičnikov. Pri tem naj omenim, da je lahko biološko prizadeta tudi matica, ki je bila kot žrka nedovoljno hranjena, torej podhranjena. Nekateri popolnoma obrtniško-trgovsko usmerjeni vzrejevalci matic širom po svetu ne poznajo tu nikakih meja. Iz rednika izsilijo v dveh do treh serijah tudi do dvesto matic. Kljub odličnemu vzrejnemu materialu in dobro urejeni plemenilni postaji so ogoljufani napredka željni odjemalci — manjši čebelarji »Ni vse zlato, kar se sveti«. — Ni vsaka, na oko lepa matica tudi dobra. Ni dovolj, da vzrejevalec popolnoma obvlada potrebno tehniko. Ako nima dovolj morale in poštenosti, je vse zaman. V juniju sem obiskal v bližini Ljubljane našega znanega vzrejevalca pri njegovem delu na plemenilni postaji. V plemenilčkih sem videl lepe zalegajoče matice kostanjeve barve, kar pomeni, da ta vzrejevalec skrbno odbira kranjice. Povprašal sem ga, s koliko matičniki obremenijo dobrega rednika v eni seriji. Povedal mi je, da tu ni norme ne šablone. Vse je odvisno od raznih okoliščin, ki jih mora pošten vzrejevalec nekako nagonsko občutiti. Zaupal mi je, da potegne včasih priden rednik lahko tudi 30 matičnikov. Vendar jih po strogi kontroli in presoji izloči iz vzreje kar polovico in še več. Vse žrke, ki tako rekoč ne plavajo v obilnem matičnem mlečku, uniči. To je moralno in pošteno. Če bi vsi vzrejevalci tako ravnali, bi se plemenska vzreja hitreje uveljavila. Ni čuda, da je bil ta mož za časa Jana Strgarja njegov spoštovan sodelavec. Namenoma ne omenjam njegovega imena, da ne bi te vrstice dišale po kaki reklami. Prepričan sem, da se blago njegove vzreje gotovo dovolj samo hvali. Pa še nekaj moramo tu omeniti. Po Strgarjevi smrti je njegov daleč po svetu znani vzrejevalni obrat popolnoma propadel in z gospodarjem vred so bile za vedno pokopane tudi njegove bogate izkušnje. Naš omenjeni vzrejevalec pa prenaša vse svoje znanje in izkustva na svoje družinsko potomstvo, ki dopolnjuje svoje že itak bogato znanje še na inozemskih čebelarških ustanovah.

H koncu naj omenim še lažne matičnike ali tako imenovane spačke. Kako ti sploh nastanejo? To se zgodi navadno pri panjih, ki postanejo trotovci. Izkušenim čebelarjem trotovci ne delajo preglavic. Že po prvih jajčecih ga spoznajo in ga ozdravijo ali uničijo. Bolj pereče vprašanje je v tem pogledu z začetniki. Ti namreč smatrajo, da je že s pojavom jajčec vse v redu. Takemu panju ne posvečajo dalj časa nobene pozornosti. Ko pa družina le postaja vedno šibkejša, jo pregledajo. Tedaj zapazijo poleg raztresene grbaste zalege tudi nekaj do 5 cm dolgih pokritih matičnikov. V svoji nepoučenosti veselo zaprejo tak panj in sklepajo: končno se je panj le spametoval in bo prišel s takim matičnikom do čudovite matice«. Tega ne dočakajo, ker panj ugasne kot pojemajoča lučka. Trotovca moramo čimprej odkriti. Ako se pojavijo raztresena jajčeca, in teh je celo po več v eni celici, potem imamo tipičnega trotovca, v katerem zalega več čebel-delavk. Če to prezremo in ničesar ne ukrenemo, zaležejo te več satov s samimi neoplojenimi jajčeci, iz katerih se

izležejo le troti. Od tod tudi ime trotovec. Končno lahko sklepamo, da se trotovec le zave svojega pogubnega stanja in prične nastavljeni matičniki, ki jih trotoveke tudi zaležejo. Trotovska žrka pa ni ustvarjena, da se razvija v navzdol visečem matičniku, ampak v skoro vodoravni trotovski celici. Zato ne more biti prilepljena v mlečku na strop samega matičnika kot matična žrka. Zaradi svoje teže in gotovo tudi drugih nepojasnjenih vzrokov leze v šestdnevni razvojni dobi proti odprtini matičnika. Čebele pa nimajo nagona, da bi jo potiskale navzgor v matičnik, ampak tega podaljšujejo navzdol in trpajo z mlečkom, dokler ga končno ne zadelajo. Tako nastane pravi spaček, ki je še enkrat daljši od pravega matičnika. Iz tega se ne more nikoli nič izleči. In gre za biološko pomoto razdvojene čebelje družine, ki nikakor ne sme zavesti tudi čebelarja. Kadarkoli se kaj takega zgodi prosto živeči družini v naravi, plača to veliko pomoto s svojim življenjem.

Gornje vrstice o matičnikih so namenjene predvsem mlajšim čebelarjem in začetnikom, da razširijo svoje čebelarsko znanje.

MED KOT HRANA

DR. JURIJ SENEGACNIK*

Pozna jesen je že tu in po koledarju manjka še nekaj tednov do začetka zime, časa, v katerem ima mladina obilo veselja pri smučanju in drsanju, narava pa počiva in se pripravlja na bodočo letino. Tudi čebele, ki so letos od srede junija pa tja do srede julija bile kar precej zaposlene, uživajo sedaj svoj zaslužen počitek. Ponekod je gozd kar dobro medil, tako da letos medu ne bo manjkalo. Skrbni čebelarji so letos pridelali spet nekaj res kvalitetnega gozdnega medu, predvsem hojevega in smrekovega, ki močno slovita v tujini. Tudi žlahtni kostanj je ob letošnjem izredno ugodnem vremenu dobro medil, tako da sati niso bili polni le obnožine, kot je to na kostanjevi paši pogosto, marveč je bilo tudi dosti medu, ki ga žal nekateri zaradi njegovega grenkega okusa ne marajo.

V tujini, zlasti na Angleškem naš kostanjev med čedalje bolj cenijo, zanimanje zanj raste tudi na kontinentu. Ljudje so tam bolj stvarni in več dajo na mnenja raznih zdravniških izvedencev, ki so prav v zadnjih letih temeljiteje raziskali hranilne in zdravilne vrednosti medu. Če povemo še to, da je v nekaterih sosednih državah med dvakrat dražji kot pri nas, npr. v Avstriji okrog 40 šilingov za kilogram in da dobre kvalitete včasih tudi primanjkuje, moremo tudi iz tega sklepati, da si je tam med v gospodinjstvo že utrl svojo pot, pri nas pa si jo še utira.

V času, ko se je sleherna družina že zdavnaj preskrbela z ozimnico, v katero sodi razna zelenjava, krompir in jabolka, so marsikje nabavili tudi po več kilogramov dobrega medu, cvetličnega ali gozdnega, da ga ne manjka otrokom za vsakdanje malice, starejšim pa često bolj prija v čaju, saj je tam močno razredčen in ga tudi občutljivi želodci prenesejo. Marsikomu ugaja med zaradi okusa, barve in vonja. Vse te tri lastnosti ga res postav-

* Radijsko predavanje dne 10. decembra 1968.

ljajo med najmenitnejša hranila. Že slovenskih vrst medu je veliko, vsaka ima svoje značilnosti. Barve se spreminjajo od čisto svetle pri akacijevem medu pa do zelo temne pri hojevem medu, pa tudi vonji in okusi so različni.

Toda kljub različnim barvam, vonju in okusu je vsem vrstam medu skupna velika hranilnost, razen tega pa še določene količine mineralnih snovi, vodotopnih vitaminov, beljakovin, amino-kislin in aromatskih snovi. Medtem ko dajejo medu energetske vrednosti predvsem sladkorji, ki jih vsebuje, delno pa tudi dekstrini, so ostale navedene snovi, ki v medu nastopajo le v manjših količinah, fiziološko sicer zelo važne, energetske pa brez pomena.

Če zaradi enostavnosti menimo, da je med okrog 80-odstotna raztopina invertnega sladkorja, ki pri zgorevanju na 100 g da okrog 380 velikih kalorij, se potemtakem pri presnovi 1 kg medu sprosti dobrih 3000 velikih kalorij. Z njimi bi lahko zavreli 30 litrov ledene mrzle vode. Med je torej v kaloričnem pogledu zelo učinkovit in presega v tem lepo število drugih živil, ki jih je razen tega še s kuhanjem in pečenjem treba spraviti v užithno in prebavljivo obliko. Povrh je pa še precej poceni, kot smo prej dejali.

100 g svežega sadja ali zelenjave da 20—50 velikih kalorij, 100 g mleka 60, 100 g masla 100, 100 g jajc 150, 100 g kruha 250, 100 g medu pa okrog 300. Bolj po domače povedano: 1 kg medu da toliko energije kot 3 kg svežega govejega mesa ali kot 50 jajc ali kot 5 l mleka, ali kot 3 kg sladkovodnih rib, kot dober kilogram šunke ali pa 6 kg pomaranč oziroma 6 kg banan.

Med je torej dosti bolj hranljiv kot goveje in ribje meso. Telečja jetra in jajčni rumenjaki se mu v kaloričnem pogledu približujeta, glede beljakovin, vitaminov in mineralij pa ga seveda nadkrilujeta.

Medu ne uživamo izključno kot hrano, marveč kot dopolnilo k različnim drugim jedem in pijačam. Najpogosteje ga uživamo s kruhom in pecivom, zlasti pa sladkamo z njim razne domače čaje in zdravilne napitke.

Med ima določene prednosti pred drugimi žvili predvsem zaradi svoje lahke in hitre prebavljivosti. Od sladkorjev, ki jih človek zaužije s hrano, se skozi črevesno steno v kri najhitreje posrkata grozdni in sadni sladkor. Za nju vemo, da sta bistveni sestavini sleherne vrste medu. Pri prehodu iz ust skozi želodec v tenko črevesje in nato skozi črevesno sluznico v kri se bistveno ne spremeni. Kri ju sprejme takšna kot sta v medu, medtem ko morajo prebavni sokovi tankega črevesja druge sladkorje, npr. mlečnega, trsnega ali pa sladnega, poprej delno presnoviti, da lahko preidejo v kri in se nato dalje prebavljajo v dokaj zapletenih procesih. Pri tem se sprošča energija, ki jo telo potrebuje v različne namene, kot končna odpadna proizvoda te presnove pa nastajata CO₂ in voda. Glukoza in pa fraktoza, ki ju z medom vnesemo v naše telo, se lahko porabiti takoj, če je to potrebno. Če pa ni, se tudi fruktoza spremeni v glukozo, ki jo nato jetra shranijo v obliki zelo važne spojine glikogena. Glikogen, lahko bi mu rekli, da je nekakšen živalski škrob, je rezerva za čas, ko telo opravlja fizično delo in začne glukozo, tj. pogonskega materiala v mišicah primanjkovati. Tedaj se glikogen spremeni v glukozo, ta pa nato po krvnih žilah in žilicah dospe do vseh celic in tam pri izgorevanju daje potrebno energijo.

Glukoza nastaja tudi pri prebavi trsnega, mlečnega in sladnega sladkorja, ki je pa dosti počasnejša kot neposreden prehod glukozе in medu v kri. Od tod tudi hitrejše energetske učinkovanje medu.

Uživanje medu v hrani omogoča tudi temeljitejše izkoriščanje in vsrkavanje nekaterih rudninskih snovi in vitaminov. Poskusi, ki so jih svoječasnno izvedli na skupini otrok, so pokazali, da je bilo v vseh primerih, ko so sladkali hrano z medom namesto s sirupom ali pa navadnim sladkorjem, v seču manj kalcijevih in magnezijevih spojin, ki jih organizem potrebuje. Hkrati se je tudi pokazalo, da je izkoriščanje D vitamina iz hrane, slajene z medom, večje kot pri hrani brez medu.

Med vsebuje tudi nekaj železovih soli, ki jih organizem nujno potrebuje predvsem za tvorbo krvnega barvila hemoglobina. Ta prenaša kisik po vsem telesu. Če ga je premalo, nastane slabokrvnost. Organizem je preslabo prekrvljen, presnova ne poteka v redu in človek zbolí. Pogoste so slabokrvnosti pri dojenčkih, ki jih dalj časa hranijo izključno z mlekom. To namreč ne vsebuje železa. Novorojenčki prinesejo zalogo železovih soli s seboj ob rojstvu in jim zadostuje za prvih nekaj mesecev, nato pa jim jih moramo začeti dodajati s hrano. Ena takih možnosti bi bila tudi dodajanje medu k mleku, čeprav s tem ne zadostimo vsem potrebam po železu.

Zanimive poskuse v zvezi z anemijo so delali na treh skupinah morskih prašičkov. Eno so hranili samo z mlekom, drugi so poleg mleka dodajali še svetel cvetlični med, tretjo pa so krmili z mlekom, ki je vseboval še temen med — ajdov. Pri skupini, ki je dobivala samo mleko, se je po treh tednih krvno barvilo zmanjšalo za dve tretjini, pri drugi skupini se je krvno barvilo zmanjšalo približno za dvajset odstotkov, pri skupini, ki je z mlekom dobivala ajdov med, pa se je krvno barvilo celo rahlo povečalo. Razen tega nekateri raziskovalci trdijo, da vsebuje ajdov med snovi, ki preprečujejo oziroma omiljujejo krhkost sten v krvnih žilicah.

Nekateri otroški zdravniki priporočajo, naj bi se mleko za dojenčke sladkalo z medom namesto s trsnim sladkorjem, ki je težje prebavljiv. Med povrhu deluje kot blago odvajalo. Okus mleka, ki mu dodamo med, se znatno izboljša in ga otroci rajši uživajo. Tudi številni odrasli take pijače ne zametujejo, saj dobijo zraven še rudninske snovi, ki jih v mleku ni. Kalcijeve in magnezijeve soli iz mleka se bolje izkoriščajo, prav tako tudi vitamin D, razen tega pa deluje med še kot blago odvajalo.

Potem ko smo slišali nekaj o medu kot hranilu, moramo omeniti še, da se nekatere vrste medu kmalu potem, ko jih postavimo v hladni prostor, zlasti še pod 15° C začno strjevati. Ne pozabimo, da je staro, lepo slovensko ime za med strd. To besedo danes slišimo le še od starejših ljudi. Strjevanje je povsem naraven pojav, ker se na nižjih temperaturah začno v medu izločati kristalčki grozdnega sladkorja. Zelo nerad po navadi kristalizira smrekov med. Kogar strjen med ne mika več tako močno kot tekoč, naj posodo z medom postavi za nekaj časa v toplo vodo, vendar temperatura naj ne bo preko 45° C, ker sicer med izgubi hlapne aromatske snovi in ne bo imel več tako prijetnega okusa. Na tej temperaturi se kristalčki glukoze raztopijo in med je spet tekoč.

Ne pozabimo še, da med močno privlačuje vlago. Zato naj bo posoda z medom dobro zaprta. Če se namreč med navzame preveč vlage, se lahko začne kvariti. Lahko se skisa ali pa v površinski plasti začne vreti. Vendar se pri zdravem, zrelem in pravilno shranjenem medu tega ni bati, saj se shra-

njen med leta dolgo dobro drži, ne da bi se pokvaril ali spremenil okus, če je le pravilno shranjen.

Našim dragim poslušalkam in poslušalcem pa želim, da bi z veseljem in pridom segali po tem žlahtnem daru narave, ki tako blagodejno vpliva na človekov organizem.

OBISK PRI ŠVICARSKIH ČEBELARJIH

NADA KOSTANJEVIC, VIPAVA

Z možem, ki je navdušen čebelar, sva letos v avgustu obiskala mojega brata, ki že več let živi v prijazni švicarski vasi Samstagern pri Zürichu.

Imela sva pač vse udobnosti, ki si jih človek lahko zamisli: stanovala sva v mirni vasiči, kjer so se na sončnih travnikih pasle krave in zvončkljale z zvonci. Bivala sva v prekrasni družinski hiši, oskrbljeni prav z vsem udobjem. In kar je najlepše — dnevna soba je imela dve stekleni steni: skozi prvo sva gledala veliko Züriško jezero, obdano z mnogimi vasmí in mesti. Oddaljeno je le 2 km. Skozi drugo pa sva opazovala gričke in gozdičke, za njimi pa venec visokih gora.

A vendar tudi v tem paradizu moj mož ni bil videti zadovoljen. Nenehno je nekaj ogledoval po travnikih, napravljaval v moji družbi dolge sprehode med samotnimi kmetijami in nekaj iskal. Po travici je gledal, če bi kje zagledal kako čebelico. A res je kmalu njegov obraz srečno zažarel: »Glej, to je nemška čebela! Ta je pa križana s kranjsko«. Na čebele se razumem kaj malo, na nemščino se pa spoznam le nekaj več kot moj soprog, in zato sem se odločila, da mu poiščem primerno čebelarsko družbo. Pri takem samotnem sprehodu zagledava nekje med prijaznimi hišicami čebelnjak, toda ves drugačen kot pri nas. Panji so bolj široki, vrata imajo strešico in panji so zelo žive barve. Pogledamo, kje je najbližja hiša in njen lastnik, saj je čebelnjaček lesen in zelo trdno zaklenjen. Pogumno pozvonim v najbližji hiši. Odpre mi neprijazen starec in pove, da je bil svoje dni lastnik teh čebel, sedaj pa jih je prodal. Pokazati nam jih ne more, ker nima ključa, a o čebelarstvu v svoji deželi tudi ne mara nič povedati, saj nima več čebel in tudi noče več vedeti zanje. Nekoliko razočarana sem se vrnila domov, in bratu prav potihó zaupala čebelarske želje mojega moža. Brat pa je sedel v mehki naslanjač, izvlekel telefonski imenik, nato neki poslovni adresar, potem pa je veselo vzkliknil: »Imamo ga!«. Zavrtel je telefonsko številko, izmenjal z nekom nekaj besed v tisti nekrščeni nemščini, ki jo govorijo Švicarji in ki je razen njih nihče pod nebom ne razume. Potem je veselo dejal: »V Wädenswillu, ki je le kakih 7 km od tukaj, se nahaja poizkusno kantonsko posestvo, kjer preizkušajo razne vrste sadja, vinske trte, vrtnin in cvetlic. Tam imajo tudi vzoren čebelnjak, ki ga oskrbuje tajnik švicarske čebelarske zveze. Jutri dopoldne imam nekaj časa in vaju popeljem tja!«.

In res sva se naslednje jutro odpeljala z bratovim avtomobilom skozi čiste in prijazne švicarske vasice. Vsa dežela napravi na človeka vtis urejenosti, discipline in delavnosti. Vse hiše so neverjetno snažne, udobne in polne življenja. Ceste so čiste — vsa okna, vsi vrtički okoli hiš in sploh vsak

kotiček, ki je le za to uporaben, je posajen z mnogimi raznobarvnimi okrasnimi cveticami. Mož mi je dejal, da okrasne rastline večinoma niso medovite.

Prispeli smo v Wädenswil, prijazno mesto ob Züriskem jezeru. Ob cesti, nekaj više od jezera nas je napisna tabla opozorila, da smo prišli na cilj. Zapeljali smo na asfaltirano pot (v Švici so tudi stranske poti večinoma asfaltirane) med samimi toplimi gredami in plantažnimi sadnimi nasadi ter zapeljali kar naenkrat skozi — grajska vrata na dvorišče starodavne graščine. Dvorišče je naravnost čudovito okoli starinske večnadstropne stavbe. V sredi so štiri velika in stara eksotična drevesa, ob robu hiše pa prelepe cvetlične grede. Prijazni tajnik nas je popeljal skozi starodavna vrata na teraso, s katere je lep razgled na jezero in na vinograde ob njem. Tudi zgodovino dvorca nam je povedal: leta 1530 je že bil zgrajen, v njem je bilo nekaj časa deško vzgajališče, nato bivališče višjih državnih uradnikov. Potem pa je bil večkrat v privatni lasti. Konec prejšnjega stoletja ga je agrarna skupnost v Wädenswihu odkupila prav za poljedelsko šolo in kasneje za poizkusno posestvo. Posestvo je last vseh nemško govorečih kantonov v Švici. Čebelarstva poizkusna postaja pa sodeluje prav z vsemi kantoni.

Napotimo se k čebelnjaku, saj nas pravzaprav le ta zanima. Čebelnjak je postavljen vse preveč med drevjem, v gozdičku, ki je nekako sredi vinogradov in sadovnjakov posestva. A kot laik si tega nisem upala pripomniti. Čebelnjak je lesena stavba, s kakimi 30 panji. Najprej smo si ga ogledali od zunaj. Panji so nekoliko širši, večji in precej žive barve. Vstopili smo vanj. Seveda, v vzornem čebelnjaku smo, ki je obenem tudi majhen laboratorij. Vse je prav po švicarsko lepo urejeno. Panji se zadaj odpirajo s svetlimi medeninastimi kljukami. Tu je en panj na tehtnici, v drugem prostoru so spet razne naprave za pregledovanje medu in voska. Imajo tudi polovične panjiče za rezervne družine ter zabojčke, v katerih so razni vzorci medenega satovja, praznega satovja in voska. Seveda nas je zanimalo tudi, kakšen je panj znotraj. A glej! satovje je postavljeno počez, namesto po dolgem. Inženir nam je zatrjeval, da je tako dosti boljše, čebelam je topleje, čeprav je več dela s pregledovanjem. Ker sem mrzlo švicarsko poletje izkusila na svoji koži, sem mu rada verjela. Še bolj me je čudilo, da imajo okenca šipe.

Tudi to je zaradi tega, da je topleje, je dejal Švicar. Vratca z mrežo so nenaravna reč, saj jih čebele potem itak največkrat zadelajo. Kako pa pri prevažanju? Prevažajo v Švici kaj malo. Saj skorajda potrebno ni. Gozd je povsod, sadno drevje povsod, travniška paša prav tako. V tessinskem kantonu je tudi nekaj kostanja. Kdo čebelarji v Švici? Med švicarskimi čebelarji so zastopani prav vsi poklici — od kmeta, delavca, do zdravnika, profesorja ali rokodelca. Poklicnih čebelarjev ni, velečebelarstev prav tako ne. Se ne obnese. Kakšna je paša? Travniška, gozdna. Ker pa je v Švici obilo sadnih dreves, čebele tudi na njih naberejo po 4—5 kg. Letos so imeli rekordno letino, kakršne že dolga leta ne pomnijo. Poletje je bilo prav tako deževno kakor pri nas. Kaj pa je medilo? Prav vse od sadnega drevja do trave in gozda. Rdeči bor med skoraj vsako leto. Desetletno povprečje donosa je tako, da krije stroške čebelarjenja. Težave pa so s prodajo pridelka. Posebni vrli Tessinci, ki imajo večinoma grenak kostanjev med, ga težko oddajo. Cena domačega medu je 10—11 frankov, a uvoženi iz Mehike se dobi že od 3 frankov naprej. Pa še nekaj. Iz Mehike so zanesli z medom tudi hudo

gnilobo. Brezobzirni tovarnarji — izdelovalci slaščic so posode, v katerih je bil uvoženi med, po uporabi pustili na dvoriščih tovarn. Čebele so vdrle, se ropale in tudi okužile. Tudi v Švici se morajo večkrat boriti s tovarnami, da bi zavarovale okna z mrežami. V tej deželi izdelujejo mnogo marmelade in slaščic. Te tovarne so stalna nevarnost za čebele. Razna strupena škropiva uničujejo švicarske čebele. Tudi pri njih morajo tisti, ki so povzročili zastrupitev čebel, plačevati odškodnino. Znižanega sladkorja za prehrano čebel ne dobijo, saj je sladkor v Švici itak zelo poceni — 0,70 fr. za kilogram, v našem denarju 2 ND.

Čebele so pa nemške, križane s karnijko. Pred nekako 60—80 leti so jih zelo mnogo uvozili v Švico tudi iz Slovenije. Naš prijazen Švicar je vedel za Janšo in Znidaršiča in za njuno delo za dvig čebelarstva. Ker ga je klicalo delo, mojega brata pa tudi, smo se morali posloviti. Z možem nama je bilo žal, da nisva nekoliko bolj podkovan v nemščini, saj so nama posebno strokovni izrazi delali dosti preglavic in sva se večinoma z inženirjem sporazumela z rokami. Moj brat, ki že dolgo let živi v Švici in ki to nekrščeno švicarsko govorico odlično razume, si je krepko prizadeval, da bi od tega zanimivega obiska čim več odnesli.

Meni pa je žal, da se nekoliko več ne razumem na čebelarstvo, saj bi vam rada še več povedala o tem zanimivem obisku.

Tam smo bili 7. avgusta. Takrat so nam povedali, da je paše konec in da so že začeli krmiti čebele. Torej je bila res dobra letina, čeprav je bila pašna doba zelo kratka.

Člani čebelarke družine Poljčane na obisku pri čebelarju Černejšku. Zadaj Černejškov čebelnjak na prikolici.

PREPREČUJMO ŠIRJENJE KUGE ČEBELJE ZALEGE

DR. I. KOCJAN

(Nadaljevanje)

Kuga čebelje zalege se še vedno pojavlja in širi v evropskih državah in na drugih kontinentih. Pri nas nam ni uspelo, da bi jo popolnoma zatrli. Zato je potrebno, da so o možnostih dokončnega izkoreninjenja in o dosedanjih neuspešnih ter vzrokih ponovnega širjenja dobro poučeni vsi čebelarji. Od prostovoljnega sodelovanja vseh čebelarjev pri izvajanju ukrepov za izkoreninjenje kuge čebelje zalege je odvisen tudi končni uspeh: popolno uničenje te bolezni.

Od vseh bolezni čebel le kugo čebelje zalege prištevamo lahko med *klasične kužne bolezni*, in sicer zato, ker je bila ta kuga poznana v prejšnjih stoletjih. Še dandanes povzroča največjo škodo čebelarstvu po svetu. Mnoge klasične kužne bolezni pa je sodobni veterinarski medicini uspelo že izkoreniniti, tako da se v zadnjih desetletjih ne pojavljajo več. To je uspelo doseči samo tako, da so bile odrejene zapore z različnimi drugimi ukrepi, da bi tako preprečili širjenje bolezni. Uničili so vse živali, ki so bile okužene, ker so s tem uničili žarišče bolezni, ter z zaščitnimi cepljenji ogroženih živali. Če se pa v izjemnih primerih ponovno pojavi ena izmed že zatrtih kug, ki je zanesena od drugod (npr. sedanji ponovni pojav slinavke in parkljevke v Slovenijo) veterinarska služba *takoj* odredi prej navedene stroge ukrepe.

Že Janša je poznal hudo gnilobo in zagovarjal strožje ukrepe. Tudi »Slovenski Čebelar« je v 70 letih obstoja zlasti v zadnjih dvajsetih letih objavil bolj natančne popise akcij zatiranja hude gnilobe v nekaterih krajih, v katerih je izbruhnila kuga, in omenjal sodelovanje in denarno podporo pristojne veterinarske službe. Da so bile te akcije uspešne, potrjujejo uničena žarišča kuge v bivših okuženih krajih, ker se tam ne pojavljajo več. To je uspelo zato, ker so bili temeljito opravljeni vsi odrejeni ukrepi in so čebelarji še naslednja leta zelo pazljivo spremljali razvoj čebelje zalege in čebelje družine. Naglasiti je potrebno, da čebelarjevim očem vedno ostaja prikrto, ali je med še okužen ali ne, ali je satje in pribor še okužen ali ne. Povzročitelji kuge, ki se razmnožujejo v čebelji ličinki in jo uničujejo, se kaj hitro spremenijo nato v trajno obliko spore, ki so proti mrazu in vročini zelo odporne, prav tako tudi proti raznim kemičnim pripravkom in zdravilom. Okužene ličinke se v satu posušijo, okuženi med pa ni mogoče s prostim ošesom ločiti od neokuženega. Povzročitelje kuge, spore, prenašajo čebele in čebelar pri delu s čebeljimi družinami. Brž ko pridejo spore v stik z jajčecem ali čebeljo ličinko, se ponovno pretvorijo v bacil, gibljivo obliko in se prično v zdravi ličinki z neverjetno naglico hitro razmnoževati. Kuga se

širi s kontinenta na kontinent, iz države v državo z okuženim medom v sodih, ki jih pripeljejo na velike razdalje. Z okuženim voskom, v katerem se nahajajo še neuničeni trosi kuge, se kuga tudi širi. Pa tudi sami čebelarji, ki potujejo z okuženimi družinami na daljna ali bližja pasišča, razširjajo to nevarno bolezen, kamor koli pridejo.

V časopisu »Bee World« Hiliyard prišteva kugo čebelje zalege še vedno med najnevarnejše čebelje bolezni v Angliji. Po zakonu se morajo v tej državi okuženi panji uničiti. Noben čebelar ne dobi od države odškodnine za okužene čebelje družine, pač pa obstoji pri posebni družbi za zavarovanje čebel (Bee Disease Insurance Ltd) ceneni uspešni program za doplačevanje odškodnine. Večina čebelarjev je preko svojih društev v tej organizaciji vključena. V letu 1964 je bilo v Angliji in Walesu uničenih kar 546 okuženih čebeljih družin. Tam uničujejo tudi čebelje družine, okužene z evropsko gnilobo. Toda zaskrbljujoče je mnenje, ki ga takoj zatem Hiliyard navaja, da narašča zlasti pri poklicnih čebelarjih zanimanje za to, da bi se okužene čebelje družine zdravile tudi z antibiotiki, namesto da bi se uničile tudi laže okužene čebelje družine. Katere so te, ne navaja, vsekakor pa so pod nadzorstvom za to poklicanih. To olajšanje naj bi bila odškodnina — tako je poročal Hiliyard — za vse prisilno uničene družine.

Ko je Kehrle iz Anglije pred leti obiskoval slovenske čebelarje in ni nikjer »odkril« čebeljih družin okuženih s hudo gnilobo, ki jo je sam dobro poznal, ga je ta ugotovitev zelo presenetila. Zapisal je, da je naša kranjska sivka odporna proti okužbi s kugo čebelje zalege. Znano pa je, da takšna odpornost čebel nikjer na svetu ne obstoji. Iz izkušenj pri zatiranju vseh klasičnih bolezni vemo, da je vsako popuščanje pri predpisanih ukrepih za izkoreninjenje kuge vedno povzročilo nadaljnje širjenje te bolezni. Vedno pa smo pri zatiranju kuge čebelje zalege priporočali, da po vseh izvršenih ukrepih in uničenju okuženih čebeljih družin, pokladajo čebelarji naslednja leta, pa tudi drugi čebelarji na ogroženem področju zaradi preprečevanja širjenja kuge sulfanilamidne preparate točno po predpisanih navodilih.

Razveseljivo pa je za nadaljnje uspešnejše preprečevanje širjenja kuge čebelje zalege v naši državi pri naših sosedih, da je novi urednik »Pčelara« mr. Šver Z. tudi zagovarjal zatiranje kuge s strogimi ukrepi v svojem referatu o tej bolezni na posvetovanju strokovnjakov za čebelji bolezniki dne 16. aprila 1967 v Ljubljani. V debati sem omenjal, da je imel pok. urednik »Slov. Čebelarja« V. Rojce velike neprijetnosti, ker je prav tako zagovarjal uničenje okuženih čebeljih družin in prepričeval, da samo z dajanjem sulfanilamidnih preparatov, ki so jih priporočali nekateri čebelarski strokovnjaki, ni mogoče doseči uničenja okuženih čebeljih družin, čeprav zdravilo uničuje povzročitelje kuge čebelje zalege. Z. Šver, ki deluje že več let uspešno na veterinarski fakulteti v Zagrebu, je na zgoraj omenjenem posvetovanju prečital osnutek novega pravilnika za zatiranje kuge čebelje zalege (hude gnilobe) in zagovarjal, da se okuženo satovje in predmeti uničijo, kadar se pojavi kuga prvič v kraju, ker pri nas (na Hrvaškem) dosedaj prizadetim nismo mogli dati takšnih navodil in priporočil, dokler se sedanje odredbe v pravilniku ne spremenijo. I. Tomašec pa je v debati pripomnil, naj zdravljenje s sulfatiazolom velja le po pretresanju čebel v nove panje in za preventivno zdravljenje, zapore pa naj bi se skrajšale za 1 mesec.

(Se nadaljuje)

IZ SEJNEGA ZAPISNIKA IO ZČDS dne 18. septembra 1968

Poslovnik za delo Zveze, tj. njene administracije in organov, še ni sestavljen zaradi organiziranja čebelarkega tabora na Breznici in boleznih J. Slandra. To nalogo bo skušal opraviti predsednik s člani tajništva do seje UO konec oktobra.

Pričakujemo obvestilo katastrske uprave pri skupščini občine Domžale zaradi delitve parcele za čebelarstvo šolo, narkar bo Zveza sklenila kupoprodajno pogodbo s Kmetijskim poskusnim centrom Jablje za odmerjeni del parcele.

Pogodbe s podjetjem Dom nismo podpisali, ker je znesek za vzdrževanje previsok. Podjetje sedaj želi, da postavi svoj predlog Zveze. Mnenja smo, da naj bi se višina mesečnega prispevka ravnala po višini, določeni za stanovanje.

Čebelarški tabor na Breznici je uspel v moralnem pogledu zelo dobro, ne pa tudi v materialnem in moramo po končnem obračunu računati z manjšo izgubo. Izgubo bi mogli kriti s prodajo neprodanih spominskih značk po društvih. Vzrok za delni neuspeh je v nepopolni organizaciji.

Dne 8. septembra nas je obiskala skupina 72 čebelarjev iz Spittala ob Dravi na avstrijskem Koroškem. Obiskali so nekatere čebelnjake naših čebelarjev, Janšev čebelnjak na Breznici, Bled z gradom in čebelarški muzej v Radovljici.

Vodje odsekov naj bi sestavili program dela do prihodnje seje UO.

Seja UO bo 27. oktobra. Za sejo naj se sestavi program za leto 1969, določi članarino in izvajanje kulturnega programa 1968/69 ter okvirni program odsekov.

Člani UO naj bi pismeno poročali o delu in problemih društva in to vsaj teden dni pred sejo, da lahko Zveza sestavi skupno poročilo.

DRUŽABNI VEČER PTUJSKIH ČEBELARJEV

Dne 19. oktobra 1968 je čebelarstvo društvo Ptuj priredilo svoj peti družabni večer z zelo pestrim sporedom. V polni dvorani SZDL smo opazili goste iz Ljubljane, Maribora, Gornje Radgone in še od

drugod. Predsednik ZČDS tov. Benedičič je pozdravil naše čebelarje in govoril o ustanovitvi čebelarke šole v Ljubljani; tov. Lobnik je govoril o nalezljivih boleznih pri čebelah. Zlasti je poudaril, da je treba pri pršici zaporedno večkratno dimljenje, pri hudi gnilobi pa popolno uničenje družin. Med čebelarji se je razvila debata o veterinarskem pregledu družin pred pohorsko pašo. Z zaporo so bili mnogi čebelarji prikrajšani. Kmalu pa smo se tudi o tej stvari sporazumeli v obojestransko korist.

Po večerji smo nadaljevali s sporedom. Nekaj povsem svojstvena je bila točka dnevnega sporeda: »Pokaži, kaj znaš.« Tričlanska komisija je ocenjevala odgovore. Vprašanja so bila v ovojnicah in vsakdo si jo je lahko sam izbral. Osem prostovoljcev je prišlo na oder. Vlekli so vprašanja in dajali odgovore. Končno je ostal le še čebelar Jožef Škrinjar s Turškega vrha v Halozah. Vsakdo izmed čebelarjev, ki so bili tekmovali, je prejel lepo nagrado, a najlepšo zmagovalca Škrinjara. Zelo posrečena je bila izbira vprašanj; bila so iz znanja o čebelarstvu, o društveni organizaciji, o ZČDS, o čebelarških strokovnjakih in učiteljih ter še o marsičem v zvezi z našo čebelico. V tej točki sporeda smo spoznali, da je naše znanje o čebelarstvu zelo pomanjkljivo in bo treba večkrat vzeti v roke čebelarstvo literaturo ter v zimskem času osvežiti megleno znanje.

Sledil je obilen srečolov. Zopet posrečena zamisel odbora ČD, da vsaka srečka zadene. Za 2 N din je bil dobitok dvakrat, petkrat ali celo desetkrat več vreden. Prireditveni odbor z agilnim tajnikom Jožom Ačkom je v Ptuj zbiral prostovoljne prispevke po trgovinah in podjetjih, mnogo dobitkov so dale čebelarke družine in posamezni čebelarji ter prijatelji čebelarstva.

Da je bilo tako veselo razpoloženje in splošno zadovoljstvo vseh navzočih, gre zasluga in zahvala našemu nadvse požrtvovalnemu tajniku tov. Ačku in njegovemu sinu, ki je spremljal celovečerni program s svojim duhovitim humorjem.

Predsednik ČD v Ptuj tov. Toplaku in njegovemu odboru lahko čestitamo k tako uspelemu družabnemu večeru ter si želimo še več takih. Ivan Geč

TUDI DOLENJSKA JE LEPA

Čebelarji ljubljanske družine smo jo 16. junija t. l. mahnil kar z dvema avtobusoma proti naši dolenski strani.

Prvič smo se ustavili v Rašici pri spomeniku Primoža Trubarja. Tu je predsednik čebelarstva družine govoril o prvi slovenski knjigi, orisal Trubarjevo življenje in povedal, kako se ga spominja Ljubljana.

Po ogledu spomenika sta avtobusa odpeljala proti Velikim Laščam k spomeniku pisatelja Frana Levstika. Voditelj izleta nam je povedal, da stojimo zdaj na klasičnih tleh in da je dolensko narčje tudi podlaga za naš književni jezik. Spomnil nas je tudi na Levstikovega Martina Krpana. Tudi ni pozabil na pesnika Josipa Stritarja iz Podsmreke. Pozneje smo se peljali mimo njegove rojstne vasi. V Velikih Laščah nas je pozdravil tudi tamkajšnji predsednik čebelarjev Janez Dolšina.

Hiteli smo naprej k Novi Stifiti, ki je znana po romarski cerkvi v baročnem slogu. Osmerokotna kapela brez ladje je nekaj posebnega! Tudi več sto let stari lipi sta zanimali izletnike. Ko smo opravili tu, nas je pot popeljala na Travno goro, kjer naj bi bil naš oddih in piknik. Ker je bila bližnja pot od Nove Stifte na Travno goro prenevarna za velike avtobuse, smo se odločili, da se peljemo nazaj proti Ribnici in od tu po varnejši cesti na Travno goro. Srečno smo prispeli skozi zelene gozdove do našega cilja. Ko smo se ustavili pred turističnim domom, je na nebu zagrmelo in se zabiskalo — najbrž nam v pozdrav — in rahel dež nas je pognal v prostore turističnega doma ali pa k stojnicam, kjer so naši ljudje pripravljali okrepčila.

Resnici na ljubo moram še pripomniti, da je dež potem kmalu prenehal. Mokra tla in pa prijetni prostori turističnega doma nam niso dovolili, da bi se kaj več sprehajali. Naš pokrovitelj Alojz Kalčič ni mogel opraviti uradnega sprejema s šopki in pa s kapljico, ki privede dušo. Tudi »bomba«, ki so jo organizatorji obljubljali, ni eksplodirala. Za nadomestilo vsega tega pa se je kuharska ekipa pod vodstvom agilnega Cirila Erbežnika kar najbolje odrezala. Piknik je bil obilen in nadvse okusen, da še najbolj lipšavi izletniki niso mogli kaj reči. Kar težko smo se poslovili od tega kraja.

Ob enih smo zapustili Travno goro in se peljali skozi Ribnico in Kočevje v Dolenjske Toplice. Tu so se mnogi oko-

pali v termalnem bazenu, drugi pa si ogledovali zanimivosti kraja in počivali do 18. ure.

Tudi pot proti domu je bila pestra: dolina gradov, Dvor, Zužemberk, Krka, Muljava — rojstni kraj Josipa Jurčiča. Vse to nas je zanimalo!

Zvečer ob 8. uri smo že zopet stopili v Ljubljani iz avtobusov in se v prijetnem razpoloženju poslavljali in zahvaljevali organizaciji za prelep nedeljski dan. Tudi višji predavatelj na ljubljanski medicinski fakulteti prof. *Apolonija Babnik* je izjavila: »Zelo prijetno je bilo. Kadar boste napravili izlet, bom šla vselej z vami.«

D. Bric

OBVESTILO

Čebelarstvo društvo za Maribor in okolico je z okrožnico obvestilo vse družine na svojem območju, da sprejemamo prijave za zdravlila folbeks in fumagelin.

Ponovno obveščamo svoje članstvo, da ne bi kdo spregledal te priložnosti pravočasne nabave navedenih zdravil, ki jih bo potreboval v prihodnji spomladi 1969. Prijave sprejemamo samo do konca leta, to je do 31. decembra 1968.

Pripominjamo, da smo zvedeli pri občinski veterinarski inšpekciji v Mariboru, da ne bodo izdajali zdravstvenih spričeval tistim čebelarjem, ki ne bodo imeli potrtil, da so v tekočem oziroma v preteklem letu 1968 preventivno dimili čebele proti pršičavosti! Prosilci za zdravstvena spričevala bodo morali predložiti zapisnik o opravljenem dimljenju v navedenem času.

Nabavili bomo samo toliko zdravil, kolikor jih bodo prijavile družine v določenem roku.

Čebelarstvo društvo
za Maribor in okolico

UREDNIKOVO SPOROČILO

Ta številka našega lista je zadnja, ki je izšla pod mojim uredništvom. Z 31. decembrom 1968 odstopam kot urednik Slovenskega čebelarja in tudi kot urednik radijskih čebelarskih predavanj.

Svojim sodelavcem se lepo zahvaljujem za trud in prizadevanje, da bi bil naš list čim boljši. Prav tako se zahvaljujem tudi vsem tistim slovenskim čebelarjem, ki so cenili moje delo in me razumeli.

Edi Senegačnik

IVAN SETINCA

Dne 15. avgusta 1968 smo položili na jeseniškem pokopališču k večnemu počitku zaslužnega javnega delavca in vzornega člana čebelarске organizacije Ivana SETINCA, upokojenega upravnika splošne bolnišnice na Jesenicah.

Rojen je bil leta 1880 na Bizeljskem in se je iz zelene Stajerske preselil leta 1907 na Gorenjsko in se zaposlil pri takratni bolnišnici Bratovske skladnice KID na Jesenicah. Kar takoj je vzljubil Gorenjsko in navdušili so ga gorski velikani Julijcev in Karavanke, ki obdajajo jeseniško kotlino. Postal je navdušen planinec, potem član Planinskega društva in ga vodil 15 let.

Velikemu ljubitelju narave je bila tudi ljubezen do čebel zelo blizu. Se kot otrok je v rojstni vasi rad zahajal k sosedu čebelarju in tam dobil osnovne nauke za čebelarjenje. Ker pa je prva svetovna vojna močno zavrla delovanje čebelarških organizacij, se je šele po letu 1922, ko so čebelarске organizacije oživele, pridružil delu čebelarških organizatorjev. Temeljiti pri vsakem delu in v vsakem pogledu se je z vso vneto lotil čebelarjenja na teoretičnem in praktičnem področju. Ob domači in svetovni literaturi, predavanjih in praktičnem delu se je v kratkem povzpел v izkušenega čebelarja. Ze leta 1927 je razstavljal na čebelarškem oddelku na Ljubljanskem velesejmu in bil odlikovan s srebrno kolajno za med.

Iz izkušenj v planinstvu je vedel, da le močna organizacija nekaj pomeni in takoj je krepko podprl sodelavce pri zbiranju članstva. Vedel pa je tudi, da samo število članstva še ne pomeni napredka čebelarjev, da je zato potrebna izobrazba, ki je edina porok za uspešno čebelarjenje. Zato se je kot odbornik čebelarškega društva v Radovljici vključil v vrsto predavateljev, ki so na občnih zborih čebelarških družin zastopali društvo in poučevali čebelarje v novostih in dosežkih na čebelarškem področju.

To delo ga ni oviralo niti takrat, ko se je kot upokojenec moral leta 1948 umakniti z Jesenic na Planino pod Golico. Vrnil se je šele 1962. Kot član UO društva v Radovljici je redno prihajal k mesečnim sejam, pa naj je bilo to v snegu ali dežju. Redno se je udeleževal sej takratnega odbora za zatiranje čebeljih boleznih s sedežem v Kranju. Niti 80. leto starosti ga pri tem delu ni oviralo, četudi je pešal po strmini od Jesenic na Planino pod Golico tudi večkrat na teden, obtežen s predmeti za gospodinjstvo. Avtobusa takrat še ni bilo na Planino. Svojo izredno vdanost do naše čebelarске organizacije je pokazal s tem, da je teden dni pred iztekom svoje življenjske poti naprosil svojce, naj ga 4. avgusta 1968 popeljejo na čebelarški tabor na Breznici. Te želje pa mu ni bilo moč izpolniti.

Za njegovo opravljeno plodno delovanje v čebelarstvu ga je na predlog našega čebelarškega društva odlikovala ZCDS z redom A. Janše II. stopnje. V priznanje za njegovo nad 40-letno koristno delovanje v čebelarški organizaciji pa se mu je ob odprtem grobu lepo zahvalil predsednik društva.

ANTON SINIC

25. septembra 1967 so pokopali v Noršincih pri Murski Soboti enega najstarejših članov čebelarске družine Murska Sobota, tov. Antona Sinica, rojenega leta 1888 na Petanjcih. Pokojni je bil vsa leta po osvoboditvi član naše družine, čebelaril pa je več kot 40 let.

Bil je napreden kmet, ki pa je vedno našel čas tudi za čebele. Kaj kmalu se je odločil za čebelarjenje v sodobnejšem AZ-panju in pri njem ostal do svoje smrti. Kljub visoki starosti je še sam vzdrževal 53 čebeljih družin. Ostal nam bo vedno v spominu kot trden kmet in vzoren čebelar.

ČD Murska Sobota

NAŠA RADIJSKA PREDAVANJA

bodo tudi v zimskem času, in sicer kot običajno v Kmetijskih nasvetih ob 12.30. Januarja bo predaval dr. Leon Kocjan o dolžnostih preglednikov čebel pri preprečevanju čebelnih bolezni in dr. Jože Rihar o odbiri čebel in o plemenitih postajah v Sloveniji.

V SKLAD ZA GRADNJO ČEBELARSKE SOLE

so darovali: Valentin Benedičič 300 din, Jože Babnik 100 din, Hana Pečenko 50 din, Hinko Širčelj 50 din, Anton Glavan 10 din, dr. Mirko Pogačnik 20 din, Srečko Mlakar 200 din, Franc Borštnar 100 din, Izidor Hojkar 20 din, ing. Janko Kobé 10 din, in ing. Alojz Horvat 50 din — vsi iz Ljubljane. Vsem darovalcem iskrena hvala! Stanje sklada dne 20. novembra 1968 novih din 244.291.22.

Uprava sklada

ČD ZAGORJE OB SAVI

obvešča svoje člane, da bo občni zbor v nedeljo, 7. decembra 1968 ob 9. uri v posebni sobi kopaljšča v Izlakah. Vsi člani in tudi nečlani vljudno vabljeni.
Odbor

PRODAM

10 naseljenih in 17 nenaseljenih starih AŽ-panjev, zložljiv čebelnjak za 15 AŽ-panjev in omaro za satje. Cena ugodna, po dogovoru. Čebele so v Dramljah. Simon Gorišek, Celje, Nazorjeva 2.

SADIKE KOSMULJ

lahko dobite pri meni. Na njih je zgodnja spomladanska čebelja paša. Jože Ciglič, Kamnik, Jenkova ulica 8.

PRODAM

poceni 5 hramčkov in 12 plemenilnikov. Vse je dobro ohranjeno. Cena po dogovoru. Ana Rojec, Ljubljana, Zofke Kvedrove 8.

ČEBELARJEM

poslovnim prijateljem in potrošnikom naših proizvodov želimo v prihodnjem letu obilno medeno letino, plodno sodelovanje in zadovoljstvo ter zaupanje, kakršno ste nam izkazovali do sedaj. Vsem želimo srečno in uspešno novo leto 1969.

Tudi v prihodnji sezoni bomo postregli čebelarjem s svojimi uslugami: kuhanjem voščin, izdelovanjem satnic in vsem reprodukcijskim materialom za čebelarje. Obveščamo vas, da zaradi letnega popisa blaga ne bomo odkupovali medu od 15. decembra 1968 do 15. januarja 1969.

MEDEX